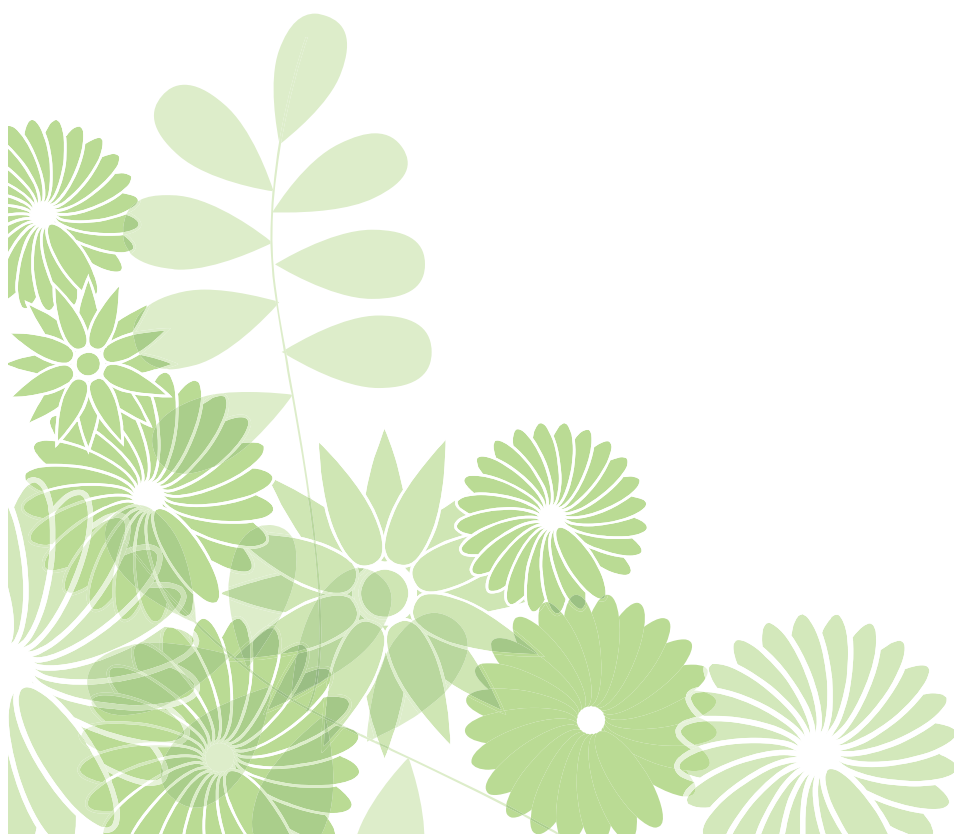

Riktlinjer mot våld i nära relationer

Beslutsnivå- och datum	Vård- och omsorgsnämnden 2018-05-22
Diarienummer	2018VON/0050
Reviderat	-
Lagstadgat styrdokument	-
Ersätter styrdokument	-
Uppföljning	Årsvis
Ansvar	Vård- och omsorgsnämnden

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Innehållsförteckning

Inledning	4
Syfte och omfattning	4
Lagar och allmänna principer	4
Utgångspunkter för arbetet	5
<i>Barnperspektivet</i>	5
<i>Samverkan</i>	6
<i>Bemötande</i>	7
<i>Delaktighet</i>	7
Rapporteringskyldighet/Lex Sarah	8
Kommunens ansvar	9
Allmänt om uppdraget	10
Målgrupp	10
Definitioner	11
Kompetens	11
Vuxna som utsätts för våld	12
Upptäcka våldsutsatthet	12
Inledande av utredning	13
Analysera och bedöma vilka insatser som behövs	14
Våldsutsatta barn och unga	14
Symptom och upptäckt	14
Utredning av barnet eller den unge	14
<i>Analysera och bedöma vilka insatser som behövs</i>	15
<i>Familjerätt i familjer där det förekommer våld</i>	15
<i>Undantag från krav på samarbetsamtal</i>	16
Vuxna som utövar våld	16
Insatser	17
Samordnad Individuell Plan	17
Insatser till våldsutsatta vuxna	18
<i>Stöd och Hjälp</i>	18
<i>Ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1§ SoL</i>	18
<i>Tillfälligt boende</i>	19
Insatser för barn och unga	20
<i>Skydd</i>	20

VÄRMDÖ KOMMUN

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

<i>Råd och stöd</i>	20
<i>Vård och behandling</i>	20
Insatser för våldsutövare	21
Uppföljning av insatser	21
Särskilda grupper och förhållanden	21
Hedersrelaterat våld	21
<i>Tolk</i>	22
Äldre, funktionsnedsättning eller missbruk	22
Enskilda med utländsk bakgrund	23
<i>Asylsökande</i>	23
<i>Två-årsregeln</i>	23
Skyddade personuppgifter	24
<i>Sekretessmarkering</i>	24
<i>Kvarskrivning</i>	24
<i>Fingerade personuppgifter</i>	24
<i>Utredningar när någon av föräldrarna har skyddade personuppgifter</i>	24
Uppföljning	26

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Inledning

Riktlinjerna omfattar handläggning av ärenden inom området våld i nära relationer som är en del av socialtjänsten i Värmdö kommun. Det är kapitel 5 i Socialtjänstlagen som reglerar stöd till brottsoffer. Dessa riktlinjer ska ses som en bilaga till respektive verksamhets ordinarie riktlinjer. Arbetar du t.ex. som handläggare inom Barn- och Ungdomsenheten följer du riktlinjerna för barn- och ungdomsärenden men i ärenden där det förekommer våld i nära relation behöver du även följa dessa riktlinjer.

5 kap 11§ första stycket SoL Socialnämnden ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående ska få stöd och hjälp.

5 kap 11§ andra stycket SoL Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

5 kap 11§ tredje stycket SoL Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får stöd och hjälp.

5 kap 11§ fjärde stycket SoL Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.

Syfte och omfattning

Riktlinjer är ett av kommunens normerande styrdokument och klargör kommunens förhållningssätt inom olika områden. Riktlinjerna ger ett konkret stöd för hur uppgifter ska utföras eller hur lagar ska tillämpas/efterlevas. Riktlinjerna förtydligar lagar eller anger skarpare regler än vad lagen föreskriver. Dokumentet ska vara ett stöd för anställda och förtroendevalda så att alla arbetar efter en gemensam värdegrund.

Ny lagstiftning och rättsliga utslag i domstol måste fortlöpande beaktas.

Lagar och allmänna principer

De lagar som främst reglerar verksamheten och som riktlinjerna utgår ifrån är:

- Socialtjänstlagen (SoL)
- Offentlighets- och sekretesslagen (OSL)
- Socialtjänstförordningen (SoF)
- Förvaltningslagen (FL)
- Kommunallagen (KL) ersätts av (FL 2017:900 som träder i kraft 1 juli 2018)
- Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)
- Utlänningslag (UtlL)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd

Föreskrifter är bindande regler. Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Verksamheten vägleds av följande föreskrifter och allmänna råd:

- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4)
- Socialstyrelsens handböcker och andra publikationer:
  - Våld- Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Verksamheten har också tillgång till nätbaserat juridiskt stöd och erhåller därigenom information om nyheter och domar inom området.

Utgångspunkter för arbetet

Enligt portalparagrafen 1 kap 1§ SoL ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet. Nedan följer några centrala utgångspunkter som ska genomsyra arbetet inom nämndernas verksamheter.

Barnperspektivet

Nämnden ska i samtliga beslut och åtgärder som direkt eller i förlängningen berör barn ha ett barnperspektiv som sätter det enskilda barnet i centrum. Allt arbete ska bedrivas i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Arbetet ska även följa bestämmelserna i 1 kap 2 § SoL om att särskilt beakta barnets bästa, som utgår från artikel 3 i barnkonventionen, samt 11 kap 10 § SoL om barnets rätt att komma till tals. Dessa bestämmelser finns även reglerade i LVU och LSS. Som barn räknas alla som inte har fyllt 18 år.

Vad gäller barnets rätt att komma till tals så är det särskilt viktigt att klargöra barnets situation i de fall barnet är i behov av skydd. Barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin egen talan i mål och ärenden. Nämnden ska se till att barnet får relevant information om vad som pågår och vad som planeras. Information bör ges vid flera tillfällen under handläggningen och behöver anpassas på ett sådant sätt att barnet eller den unge kan ta till sig den. Det gäller också att ta reda på om barnet har kunnat ta emot och förstått vad informationen innebär.

Med våld avses alla de handlingar där barn har rätt till skydd enligt artikel 19 i barnkonventionen: ”*alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård*

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp". Utifrån ett barns perspektiv kan det vara lika allvarligt att märka konsekvenserna av våld, dvs bevittna våld som att själv vara utsatt. I arbetet med våldsutsatta barn eller barn som bevittnat våld är det viktigt att stödja barnet även om den våldsutsatta vuxna inte anser sig behöva stöd och hjälp.

Se även:

- Socialstyrelsens vägledning Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten (2012)

Samverkan

Samverkan är centralt såväl intern som extern samverkan. Detta för att skapa en helhetssyn av den enskildes behov och förmåga samt på hur behoven bäst kan tillgodoses. Av 3 kap 1 § SoL framgår att socialtjänsten har till uppgift att medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda för att främja goda miljöer i kommunen samt att informera om socialtjänsten. Myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka regleras även i 6 § FL.

Nämnden ska gällande våld i nära relationer samverka extern med andra verksamheter, myndigheter och organisationer som berörs för att skapa förutsättningar för att samordna insatserna från de olika aktörerna så att de inte motverkar varandra¹.

I ärenden där det förekommer våld i nära relation har nämnden beslutat att ansvaret för att utreda, fatta beslut i och följa upp ärenden gällande våld i nära relationer enligt följande²:

- Handläggare på IFO Mottagningsenhet ansvarar för våldsutsatta samt våldsutövare över 18 år.
- Handläggare på IFO Barn & Ungdomsenhet ansvarar för våldsutsatta barn och ungdomar.

Nämnden ska fastställa var i verksamheten ansvaret för den interna och externa samverkan ska ligga.³

Vid behov samverkar verksamheten över enhetsgränserna, i samråd med den enskilde. Principen "en väg in" gäller, vilket innebär att det är handläggarens ansvar att kontakta berörd grupp eller enhet som den enskilde behöver kontakt med. Vidare ska nämnden särskilt beakta och säkerställa en god samverkan vid överföring mellan enheter inom kommunen för ungdomar som fyller 19 år. För att underlätta övergången kan det vara nödvändigt att handläggare från olika enheter arbetar tillsammans med den unge under en övergångsperiod. I ärenden där handläggare samverkar mellan enheterna kan gemensam handledning vara av vikt

¹ 3 kap. 10 § SOSFS (2014:4)

² 3 kap. SoL samt 2 § SOSFS (2014:4)

³ 3 kap SoL samt 11§ SOSFS (2014:4)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

att tänka på. Handläggare ska kunna påtala behov av gemensam handledning samt bjuda in varandra till respektive grupps handledning.

Bemötande

Av 1 kap. 1 § SoL framgår att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människans självbestämmanderätt och integritet. Varje individ ska i kontakt med socialtjänsten få ett respektfullt och förtroendeingivande bemötande. Det är viktigt att beslut, utredningar och annan dokumentation utformas objektivt och med respekt för den enskilde. Information om socialtjänstens verksamhet ska finnas tillgänglig och handläggare ska erbjuda hjälp att förmedla informationen utifrån den enskildes behov. Socialtjänsten har enligt 4 § FL en serviceskyldighet som innebär att den enskilde ska få upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp i frågor som rör verksamhetsområdet. Hjälp och stöd ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till den enskildes behov. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa den enskilde till rätta.

Bemötande av vuxna som utsatts för våld i nära relation

Bemötandet ska kännetecknas av respekt, lyhördhet och förståelse för den utsatta. Det är viktigt att bekräfta allvaret i den våldsutsattas berättelse och ha ett förhållningssätt där det klart framgår att våld är oacceptabelt.⁴

Bemötande av den som utövat våld

En vuxen som misstänks utöva våld mot någon närstående ska få ett gott bemötande och behandlas med respekt. Socialtjänsten ska erbjuda denne samtal. Om våldsutövaren är förälder är det viktigt att få denne att inse att våldshandlingarna också drabbar barnen.⁵

Bemötande av barn som utsatts för våld eller bevittnat våld

Bemötandet ska kännetecknas av förståelse för barnet och barnets situation. Det kan behövas fler möten med barnet för att det ska få förtroende för handläggaren. Barnet behöver få veta att våld inte kan accepteras, samtidigt som föräldrarna som personer inte får fördömas. Det är de våldsamma och hotfulla handlingarna som är felaktiga.⁶

För bemötande och samtal med våldsutsatta barn hänvisas till:

- Riktlinjer för barn- och ungdomsären (2018)

Delaktighet

Den enskildes rätt till delaktighet i handläggning och insatser är en viktig princip inom socialtjänstens arbete och är avgörande för den enskildes rättssäkerhetsskydd. Den enskildes rätt till delaktighet innebär att utredning och insatser ska genomföras tillsammans med den enskilde och att stor vikt ska läggas vid att den enskilde får inflytande och självbestämmande.

⁴ Socialstyrelsen, Våldsutsatta kvinnor – ett utbildningsmaterial för socialtjänstens personal (2009)

⁵ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

⁶ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Den enskilde har rätt att under ärendets gång få ta del av dokumentation samt att få antecknat om den enskilde anser att någon uppgift är felaktig.

Den enskilde ska i kontakt med socialtjänsten rutinmässigt:

- Informeras skriftligt eller muntligt om sina rättigheter att få ta del av sin journal
- Informeras om möjligheten att överklaga beslut

Rapporteringskyldighet/Lex Sarah

Alla som arbetar inom verksamheten ska medverka till att den bedrivs med god kvalitet. Den som fullgör uppgifter inom verksamheten ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.

Med missförhållanden, som ska rapporteras enligt 14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS, avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för ett missförhållande, som också ska rapporteras, menas att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Hanteringen av missförhållanden och avhjälpande av missförhållanden kallas lex Sarah. Syftet med lex Sarah är att kontinuerligt utveckla verksamheter, rätta till eventuella missförhållanden samt förhindra att missförhållanden uppkommer igen. Syftet är att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden.

Enligt 14 kap. 3-7 §§ SoL och 24 b-f §§ LSS ska:

- anställda m.fl. genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten,
- den som tagit emot rapporten utan dröjsmål utreda, dokumentera och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller risken för ett missförhållande,
- den som bedriver verksamheten, om missförhållandet eller risken för ett missförhållande är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO), och
- den som ska ta emot rapporter (den som bedriver verksamheten) informera de som omfattas av rapporteringskyldigheten om denna.

Om någon blir utsatt för våld eller andra övergrepp från omsorgspersonal, granne, medboende vid t.ex. ett särskilt boende eller en deltagare inom dagverksamheten så har personal en skyldighet att rapportera missförhållandet enligt Lex Sarah. Denna skyldighet gäller oavsett om du själv sett missförhållandet eller om den blivit återberättad för dig.

Se även:

- Socialstyrelsens handbok Lex Sarah- Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah (2014)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah (SOSFS 2011:5)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

- Värmdö kommuns Övergripande rutin för lex Sarah, Omsorg- och välfärdssektorn
- Värmdö kommuns Lokala handbok Lex Sarah, Omsorgs- och välfärdssektorn

Kommunens ansvar

Kommunen har det yttersta ansvaret för att personer som bor och vistas i kommunen får det stöd de behöver, om det inte är någon annan huvudmans ansvar. Det innebär att det är kommunens ansvar att tillgodose en enskilds behov om det är oklart vilken huvudman som ska hjälpa den enskilde.

I ärenden som rör våld i nära relation gäller:

Grundprincipen är att det är vistelsekommunen som ansvarar för stöd och hjälp enligt kap. 2a 1§ SoL.

Det finns dock ett undantag från denna huvudregel, om den våldsutsatta är bosatt i en annan kommun. I de fallen har vistelsekommunen bara ansvar i den akuta situationen.⁷

Vistelsekommun

Där den våldsutsatta vistas när det aktuella behovet uppstår och där den enskilde ansöker om en insats. Vistelsekommunen är skyldig att pröva en ansökan om bistånd enligt SoL. Skyldigheten påverkas inte av längden på vistelsen.

Om den enskilda uppger att han/hon inte tänker återvända till sin ursprungskommun ska vistelsekommunen anses vara bosättningskommun.

Vistelsekommunens ansvar omfattar utredning, beslut, verkställighet och kostnader för de insatser som behöver vidtas i den akuta situationen. Det kan t.ex. handla om en hotad person med barn som har gett sig iväg till ett tillfälligt boende i en annan kommun på egen hand och inte vill, vågar eller kan återvända till sin bosättningskommun. Då ansvarar vistelsekommunen för att bistå med de nödvändiga stöd- och hjälpinsatser som den akuta situationen kräver.⁸

Akut situation

Med akut situation menas sådana situationer som uppstår oväntat och oförutsett eller då en enskild inte kan invänta insatser från en annan kommun eller annan huvudman.⁹

Bosättningskommun

Där den enskilda är stadigvarande bosatt. Annan kommun till vilken han/hon har sin starkaste anknytning (om det är en annan kommun än den där han/hon är stadigvarande bosatt) eller om den våldsutsatta inte har någon stadigvarande bostad.¹⁰

Oklarheter kring bosättningskommun

⁷ Kap. 2a 2§ SoL

⁸ Proposition 2010/11:49 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun s. 85

⁹ Socialstyrelsens Meddelandeblad 3/2011 Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun.

¹⁰ 2 kap. 3§ SoL

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Om det finns oklarheter kring bosättningskommun, ansvarar vistelsekommunen för att den enskilda personen får det stöd och den hjälp som han/hon behöver (inte bara i den akuta situationen)

Vid bedömning av när en vistelsekommun övergår till att vara bosättningskommun bör särskild hänsyn tas till den våldsutsattas speciella situation, och låta den enskilda vistas tillfälligt i kommunen under längre tid utan att den gamla bosättningskommunens ansvar upphör.¹¹

Enligt 2a kap. 8§ 2 p. SoL:

En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den kommunen om han eller hon på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilda redan var bosatt i inflyttningskommunen. Inflyttningskommunen kan inte ställa krav på att den enskilde ska ha någon anknytning till kommunen.

Den ursprungliga bosättningskommunen är skyldig att bistå med den utredning som inflyttningskommunen behöver för att kunna pröva ansökan (på begäran). Sekretess är inget hinder mot att kommunerna lämnar de uppgifter som behövs i ärendet.

Vilka personer som anses ha behov av att flytta pga. våld får avgöras i varje enskilt fall men omfattar i alla fall den som har skyddade personuppgifter.¹²

Allmänt om uppdraget

Nämnden ska fastställa mål för arbetet med våldsutsatta och barn som bevittnat våld samt beskriva när och hur målen ska uppnås enligt 3 kap. 4§ SOSFS 2014:4.

Målgrupp

Målgrupper för denna riktlinje är:

- Vuxna som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, och
- Barn som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, och
- Barn som har bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående

Det betyder att bestämmelserna gäller alla brottsoffer, oavsett ålder/kön. Det kan vara funktionshindrade som utsätts för våld eller män som blir utsatta för våld av någon närstående.

¹¹ Lagkommentar 2a kap. 3§ SoL

¹² Lagkommentar 2a kap. 8§ SoL

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Nämnden ska efter en individuell bedömning i varje enskilt fall bevilja behövligt bistånd till dem och deras närstående, om de själva inte kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.

Nämnden ska i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp. När det gäller våld i nära relation bör nämnden planera för hur grupper och enskilda, såväl vuxna som barn, ska nås med information om nämndens verksamhet för våldsutsatta och barn som bevittnat våld.¹³

Definitioner

Våld som utövas av närstående, i synnerhet en partner eller f.d. partner, har uppmärksammats som en särskild form av utsatthet. Denna utsatthet kännetecknas bl.a. av att våldsutövaren är en person som brottsoffret förväntas/förväntades ha en nära och förtroendefull relation till. Våldet är ofta, eller riskerar att bli, upprepat och systematiskt. Till utsattheten hör också olika beroendeförhållanden, t.ex. att den våldsutsatta och våldsutövaren har barn tillsammans eller att den utsatta är beroende av omsorg från den närstående.

Våld och andra övergrepp

Systematisk misshandel och det som omfattas av brottsbalkens bestämmelser om kvinnofridsbrott t.ex. grovt våld och sexuella övergrepp men även om handlingar som inte är brottsliga men som ingår i ett mönster av utsatthet t.ex. sexuella verbala kränkningar, isolering från familj, vänner och omgivning, ekonomiskt utnyttjande eller emotionell utpressning.¹⁴

Närstående

Varje person som den våldsutsatta bedöms ha en nära och förtroendefull relation till. Bedömningen ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet. Det kan t.ex. handla om makar, sambor, pojk- eller flickvänner, föräldrar, syskon, barn, släktingar eller personal på ett särskilt boende.

Att anses vara närstående till ett barn avses, (förutom barnets föräldrar, syskon, fosterföräldrar eller styvföräldrar) även personer som inte direkt ingår i den närmaste familjen, som t.ex. mor- och farföräldrar, mostrar och fastrar.¹⁵

Bevittna våld

Att bevittna våld innebär i huvudsak att barnet har *sett* eller *hört* den brottsliga gärningen.¹⁶

Kompetens

Personal som arbetar med handläggning och uppföljning som gäller enskilda enligt SoL bör ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmågan att

¹³ 3 kap. 4§ SoL samt SOSFS (2014:4)

¹⁴ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

¹⁵ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

¹⁶ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet. Personal som arbetar med våldsutsatta vuxna, *bör* ha socionomexamen.

Vag gäller personal som arbetar med våldsutsatta barn ska ha socionomexamen eller någon annan relevant examen på minst grundnivå i högskolan för utförande av vissa uppgifter inom socialtjänsten rörande barn och unga.¹⁷

Personal som arbetar med våldsutsatta barn *bör* även ha kunskaper om

- Hur man för samtal med ett barn om våld och andra övergrepp och
- Vilka konsekvenser det kan få för ett barn att utsättas för eller bevittna våld eller andra övergrepp av eller mot närstående.¹⁸

Personal som genomför insatser som är särskilt inriktade på att ge stöd och hjälp till våldsutsatta *bör* ha kunskap om våld och andra övergrepp av eller mot närstående samt ha förmågan att omsätta kunskaperna i det praktiska arbetet.¹⁹

Läs mer:

- HSLF-FS 2017:79

Vuxna som utsätts för våld

Upptäcka våldsutsatthet

Det är viktigt att tidigt upptäcka kvinnor eller män som är utsatta för våld i nära relation och erbjuda dem stöd och hjälp. För att identifiera om en person kan vara utsatt för våld eller andra övergrepp kan den standardiserade bedömningsmetoden FREDA-kortfrågor användas.

Om personen har utsatts för våld eller andra övergrepp så använder handläggare standardiserade bedömningsmetoder såsom FREDA-beskrivning och FREDA-farlighetsbedömning.

Det är ett gemensamt ansvar för alla verksamheter som kommer i kontakt med barn och unga att uppmärksamma barns behov av hjälp och stöd. Det är därför viktigt att de verksamheter som kommer i kontakt med våldsutsatta uppmärksammar om de har hemmavarande barn och vid behov gör en orosanmälan till IFO Mottagningsenhet enligt 14 kap. 1§ SoL.

Verksamheten ska ha rutiner för hur sådan information ska föras vidare till den del av verksamheten som har utredningsansvaret (Barn- och Ungdomsenheten) när de har uppmärksammat att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld.²⁰

¹⁷ 3 kap. 3a§ SoL

¹⁸ 4 kap. SOSFS (2014:4)

¹⁹ 3 kap. 3§ SoL samt 4 kap. SOSFS (2014:4)

²⁰ 3 kap. 5§ SOSFS (2014:4)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Inledande av utredning

11 kap 1§ SoL Nämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden.

Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande ska tillvaratas på ett betryggande sätt.

Utredning får inte inledas mot den enskildes vilja (om det inte finns lagstöd för att göra omhändertaganden t.ex. LVM och LVU). Det är viktigt att fråga om något barn utsatts för eller bevittnat våldet. Det behöver inte vara den våldsutsattas egna barn, utan kan också vara andra barn, t.ex. barn till en sambo.

Riskbedömning

I en utredning som gäller en våldsutsatt vuxen ska nämnden bedöma risken för ytterligare våld.²¹ När nämnden gör riskbedömningen kan de standardiserade bedömningsmetoderna FREDA-farlighetsbedömning eller FREDA-beskrivning användas. Det förekommer att socialtjänst och polis kommer fram till olika bedömningar vad gäller hot- och risksituation. Polisens bedömning ska alltid vägas in i socialtjänstens bedömning. Om polisen lägger ned sin utredning med anledning av bristande bevisning måste socialtjänsten fortsätta sitt arbete och göra självständiga bedömningar utifrån sitt ansvarsområde.

I ärenden bör nämnden, med anledning av våldet, utreda:

- behov av stöd och hjälp akut
- våldets karaktär och omfattning
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap
- behov av stöd och hjälp på kort och lång sikt
- bedöma risk för ytterligare våld
- ta del av polisens bedömning av risken för fortsatt våld med samtycke från den våldsutsatta
- delge polisen sin egen säkerhetsbedömning om det inte finns hinder enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)²²

I många fall där det förekommer våld finns det behov av stöd och hjälp akut. Ett beslut om akuta hjälpinsatser kan tas under en pågående utredning.

²¹ 5 kap. 1§ SOSFS (2014:4)

²² 5 kap. SOSFS (2014:4)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Om den våldsutsatta är under 18 år och utsatts för våld av sin partner, ska även bestämmelserna om utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld enligt kap. 6 SOSFS 2014:4 gälla.

Analysera och bedöma vilka insatser som behövs

Det som framkommer i utredningen, inklusive riskbedömningen, ligger till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas på kort och lång sikt. Det är viktigt att den samlade bedömningen omfattar alla slags behov t.ex. både ekonomiskt stöd och boende såväl som psykologisk och psykiatrisk hjälp.²³

Våldsutsatta barn och unga

När nämnden får kännedom om att ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående ska nämnden utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp.²⁴

Symptom och upptäckt

Det är inte alltid genom att fråga om våld som upptäckt kan göras när det gäller barn. Beroende av barnets ålder och mognadsgrad behöver socialtjänsten ibland uppmärksamma andra tecken.

Om barnet däremot är äldre/mognare kan socialtjänsten ställa frågor om våld och då är det viktigt att använda konkreta ord som t.ex. slag och knuffar. Det är också viktigt att handläggaren fokuserar på barnets egen upplevelse genom att använda uttryck som ”blivit rädd”, ”varit med om något obehagligt” ”gjort dig illa”. Barnet får inte pressas på ställningstaganden och synpunkter. Det är av särskild vikt att respektera den lojalitetskonflikt gentemot sina föräldrar som barnet kan befinna sig i.²⁵

Utredning av barnet eller den unge

Nämnden ska utan dröjsmål inleda en utredning om barnets behov samt bedöma risken för att barnet kommer att utsättas för eller bevittna ytterligare våld.²⁶

Såvida inte den aktuella våldshändelsen redan är utredd då ska en ny förhandsbedömning göras innan beslut fattas.

I många fall kan det finnas behov av stöd och hjälp akut. Det kan t.ex. handla om biståndsbedömda insatser, hälso- och sjukvård/BUP. Ett beslut om akuta hjälpinsatser kan tas under en pågående utredning. I vissa fall kan ett beslut om omedelbart omhändertagande

²³ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer.

²⁴ 6 kap. 1§ SOSFS (2014:4)

²⁵ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

²⁶ 6 kap. 1§ SOSFS (2014:4)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

enligt 6§ LVU bli aktuellt. Vid LVU får nämnden även besluta om att hemlighålla barnets vistelseort för föräldrar eller vårdnadshavare. Ett sådant beslut kan överklagas.

I ärenden *bör* nämnden, med anledning av våldet, utreda:

- Barnets behov av stöd och hjälp akut, inklusive vård eller boende i ett annat hem än det egna,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets påverkan på barnet och dess relation till föräldrarna,
- barnets egen uppfattning om våldet,
- vardera föräldrarnas uppfattning om våldets konsekvenser för barnet, och
- barnets behov av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

Nämnden bör utreda om någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad, umgänge eller förmyndarskap. Det kan t.ex. under en utredning komma fram uppgifter om att barnet far illa av det umgänge som det har med en förälder, för att föräldern utsätter eller har utsatt den andra föräldern för våld eller andra övergrepp.²⁷

Läs mer:

- Socialstyrelsens handbok Utreda barn och unga (2015)
- Riktlinjer för barn- och ungdomsärenden (2018)
- Riktlinjer för familjerätt (2017)

Analysera och bedöma vilka insatser som behövs

Nämnden ska erbjuda barnet insatser med utgångspunkt i dess olika behov av skydd, råd och stöd samt vård och behandling. Nämnden är skyldig att slutföra en utredning enligt 11 kap. 2§ SoL och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun.

Familjerätt i familjer där det förekommer våld

Om det i familjerättens arbete kommer fram uppgifter om att barn utsatts för eller bevittnat våld har handläggaren anmälningsplikt enligt kap. 14 §1 SoL. Det är viktigt att familjerätten samarbetar med IFO Barn- och Ungdomsenhet när barnet är aktualiserat på båda enheterna. Likaså behöver familjerätten samarbeta med den som handlägger den våldsutsatta föräldrarnas behov av insatser på IFO Mottagningsenhet.

Utgångspunkten i svensk lagstiftning är att det som är bäst för barnet ska vara avgörande i alla beslut om vårdnad, boende och umgänge enligt 6 kap. 2a§ första stycket FB. I förarbeten anges att om en förälder utsätter ett barn eller någon annan i familjen för våld, trakasserier eller andra kränkningar är det i de flesta fall bäst för barnet att den föräldern inte får del i vårdnaden.

Vid bedömning av vad som är bäst för barnet ska särskild vikt fästas avseende:

²⁷ 5 kap. 2§ Socialtjänstförordningen (2001:937)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

- Risk för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligt förs bort eller hålls kvar eller annars far illa, och
- Barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna

Det är *risken* som ska beaktas. Det räcker med att det finns omständigheter som talar för att det finns en risk för att barnet kommer att fara illa. Om en polisanmälan om våld inte lett till en fällande dom ska det inte tolkas som att det är klarlagt att barnet inte löper någon risk.

Med *barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna* avses att i de allra flesta fall är det bäst för barnet att ha en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Undantag från krav på samarbetsamtal

Enligt 5 kap. 3§ SoL och 6 kap. 18§ FB framgår det att kommunen ska sörja för att föräldrar genom samarbetsamtal kan få hjälp att nå enighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

Tingsrätten kan vid vårdnadstvister uppdra åt nämnden att anordna sådana samtal i barnets intresse. Innan samarbetsamtal inleds bör samtalsledaren ta reda på om det har förekommit våld eller andra problem i familjen. Om så är fallet bör samtalsledaren noga överväga om det är lämpligt att påbörja samtal och om det inte är lämpligt med samarbetsamtal, informera föräldrarna. Om samarbetsamtal kan genomföras trots att det förekommit våld i familjen ska en säkerhetsplan göras upp i samråd med den utsatta föräldern t.ex. att föräldrarna inte ska komma och gå samtidigt eller att tider för enskilda samtal inte bokas i anslutning till varandra.

Vuxna som utövar våld

Om en vuxen ansöker om stöd för att denne utövar våld har denne rätt till bistånd enligt 4 kap. 1§ SoL.

Nämnden *bör* med utgångspunkt i barnets behov kunna erbjuda insatser dels till våldsutövande föräldrar, dels till andra våldsutövande vuxna som bor tillsammans med barn.

Insatserna *bör* syfta till att våldet upphör och att våldsutövaren får en ökad förståelse för hur våldet påverkar barnen. Insatserna *bör* genomföras med beaktande av barnets behov av trygghet och säkerhet.

Nämnden *bör* även kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld. Insatserna *bör* genomföras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld.

Om det framgår att våldsutövaren har barn ska en orosanmälan enligt 14 kap. 1§ SoL göras till IFO mottagningsenhet. Vid varje enskilt tillfälle är det viktigt att göra en avvägning om den som ansöker om stöd ska informeras att en orosanmälan görs eller inte. Avvägningen görs utifrån den information som kommit fram om våldets allvarlighetsgrad och om barnet eller den unge kan vara i behov av skydd. Konsultera mottagningsenheten om det är oklart.

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Insatser

Socialtjänsten har enligt 2 kap. 1§ SoL det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialtjänsten bedömer behov och beslutar om insatser för att erbjuda det stödet till enskilda. Nämnden kan överlåta genomförandet av insatser både biståndsbedömda och öppna insatser.

Vad gäller insatser till våldsutsatta vuxna och barn ska nämnden kunna erbjuda:

- Stöd och hjälp
- Ekonomiskt bistånd
- Tillfälligt boende

Insatserna ska ges akut och på kort och lång sikt med utgångspunkt i behovet av skydd, stöd och hjälp. Utredningen, inklusive riskbedömningen, ska ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas.

Kommunen får sluta avtal med någon annan om att utföra kommunens uppgifter inom socialtjänsten. Det kan gälla verksamheter på entreprenad eller köp av enstaka tjänster. Genom ett sådant avtal får en kommun tillhandahålla tjänster åt en annan kommun.²⁸

Samordnad Individuell Plan

Om en enskild har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan enligt 2 kap. 7§ SoL om den enskilde samtycker till att den upprättas. Arbetet med planen ska påbörjas utan dröjsmål. Planen ska, när det är möjligt, upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen, om det är lämpligt och den enskilde inte motsätter sig det.

Av planen ska det framgå:

- Vilka insatser som behövs,
- Vilka insatser respektive huvudman ska svara för,
- Vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget, och
- Vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

Om insatser ges till flera i en familj, ska verksamheterna även samverka för att skapa förutsättningar för att samordna insatser. Detta ska göras med beaktande av behovet av trygghet och säkerhet hos våldsutsatta och barn som bevittnat våld. Skyldigheten gäller bara för sådana uppgifter där det inte föreligger sekretess enligt (OSL) eller tystnadsplikt enligt 15 kap. 1§ SoL.

---

²⁸ 2 kap. 5§ SoL

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Insatser till våldsutsatta vuxna

Syftet med insatsen är att våldet ska upphöra och att den enskilde ska få sitt behov av stöd tillgodosett.

Nämnden *bör* kunna erbjuda stöd och hjälp i form av bl.a.

- Information och råd,
- Stödsamtal
- Hjälp att ordna stadigvarande boende
- Stöd i föräldraskap
- Förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- Hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter t.ex. Polisen och Skatteverket²⁹

Stöd och Hjälp

Information och råd

Innebär att den våldsutsatta får hjälp med information och rådgivning avseende polisanmälan, rätten till målsägandebiträde, möjligheten till kontaktförbud m.m. Denna insats kan handläggaren utföra alternativt de samarbetspartners som kommunen anlitar. Samtliga samarbetspartners ska ha god kännedom om sin anmälningsskyldighet enligt 14 kap 1 § SoL. Om det är oklart om en anmälan enligt 14 kap 1 § SoL ska göras så kan IFO Mottagningsenhet kontaktas för konsultation.

Stödsamtal

Denna insats kan vara av olika karaktär och omfattning beroende av behov av stöd och hjälp på kortare och längre sikt. Samtalsstöd erbjuds via olika samarbetspartners. Samtliga samarbetspartners ska ha god kännedom om sin anmälningsskyldighet enligt 14 kap. 1§ SoL. Om det är oklart om en anmälan enligt 14 kap. 1§ SoL ska göras så kan IFO Mottagningsenhet kontaktas för konsultation.

Ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1§ SoL

Nämnden *bör* ha beredskap för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som gäller en våldsutsatt och är akut. Att ha blivit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående ska särskilt beaktas när myndigheten bedömer den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd. För att ekonomiskt stöd ska beviljas ska en prövning göras enligt riktlinjer för ekonomiskt bistånd.

Om den våldsutsatta är i behov av ekonomiskt bistånd i det akuta skedet är skyddsbehovet det primära. Tillfälligt ekonomiskt bistånd kan beviljas till den utsatta, och eventuella barn, samma eller kommande dag för till exempel mat. I vissa situationer kan det vara förenat med fara att få tillgång till sina egna kläder. Om den våldsutsatta har barn och inte har möjlighet att hämta barnens kläder behöver en bedömning göras om barnet eller den unge är i behov av

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

nödvändiga kläder. Om den utsatta inte heller har tillgång till sitt hem kan kostnaderna för mat och hygien bli högre än vanligt.³⁰

Läs mer:

- Riktlinjer för ekonomiskt bistånd (2017)

Tillfälligt boende

Nämnden ska kunna erbjuda den våldsutsatta ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar den våldsutsattas behov av skydd med utgångspunkt i utredningen och riskbedömningen. Det innebär att socialtjänsten behöver beakta de särskilda behov som kan finnas för olika grupper t.ex. äldre, män, kvinnor med missbruksproblematik, barn, enskilda med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar m.fl.

Skyddat boende är en boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot, våld eller andra övergrepp.

För vissa våldsutsatta kan behovet handla om att få en tillfällig bostad för att ordna upp sin situation och skaffa ett permanent boende, s.k. *annat lämpligt tillfälligt boende*. Det kan handla om utslussningsbostäder, lägenheter, HVB, förälder-och-barn-placering. Om den våldsutsatta behöver stöd och hjälp i ett skyddat boende, *bör* boendet ha tillräcklig bemanning och tillräckliga skyddsanordningar för att kunna erbjuda skydd mot hot, våld och andra övergrepp.

Skyddat boende för våldsutsatta:

I vissa fall är kvinnojour tillräcklig för att garantera skydd. I allvarliga fall *bör* ett boende med hög säkerhetsgrad vara den mest lämpliga placeringsformen för att säkerställa skyddet. Det kan också handla om att bevilja bistånd till hotell eller placering i jourlägenhet.

Barn på skyddat boende:

När nämnden fattar beslut om placering av kvinnor eller män som har barn *bör* ett boende väljas som är lämpligt för ev. medföljande barn oavsett ålder och kön. IFO Barn- och Ungdomsenhet ska informeras omgående och inleda utredning enligt 11 kap. 1§ SoL. Nämnden beviljar bistånd till den vuxne/vårdnadshavare med stöd av 4 kap. 1§ SoL som tar med sig barnet eller den unge till boendet. Om det skyddade boendet tar emot barn, *bör* det i boendet finnas personal med kunskaper om barns behov.³¹

³⁰ Information om de olika insatserna kommer från Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relation (2016)

³¹ Information om de olika insatserna kommer från Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Insatser för barn och unga

Om ett våldsutsatt barn eller ett barn som bevittnat våld behöver stöd och hjälp med anledning av våldet, akut eller på kort eller lång sikt, ska nämnden erbjuda barnet insatser med utgångspunkt i dess olika behov av:

- Skydd,
- Råd och stöd, och
- Vård och behandling³²

Skydd

Vid allvarligt våld eller bevittnande av våld ska barnets skyddsbehov tas hänsyn till i första hand. Detta kan innebära att barnet eller den unge placeras själv eller med en vårdnadshavare. Placeringen sker med samtycke eller med stöd av LVU.

Läs mer:

- Riktlinjer barn- och ungdomsärenden (2018)

Råd och stöd

Barnet kan behöva tala med någon utanför familjen om sin situation eller att förstå vad som hänt om hur barnet kan gå vidare. Det t.ex. bestå av ett antal samtal med en socialsekreterare.

Den vanligaste formen av stödsamtal är s.k.. *Trappan-samtal* som är en krisintervention där barnet individuellt får möjlighet att berätta och prata om det som hänt med en utomstående vuxen.³³

Vård och behandling

Stöd i anknytningen

Att uppleva våld i familjen kan innebära trauma, med allvarliga konsekvenser för anknytningen. Då kan socialtjänsten besluta om en insats kring samspeletsstöd för att öka förutsättningarna för barnet att återuppbygga en trygg anknytning.

Barnpsykiatriskt stöd

Insatser för barn som med anledning av våldet utvecklat svåra symptom ska remitteras och behandlas av personal som har kompetens inom klinisk barnpsykiatri. Det kan också behövas för barn med olika typer av funktionsnedsättningar då det kan vara svårt att veta vilka svårigheter är kopplade till funktionshindret och vilka som är en konsekvens av våldet.³⁴

³² Kap 3. 3§ SOSFS (2014:4)

³³ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

³⁴ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Insatser för våldsutövare

Våldsutövare *bör* erbjudas det stöd och den hjälp som den kan behöva. Insatser till våldsutövaren är avgörande för att förebygga att våldet upprepas.³⁵

Gemensamt för samtliga verksamheter som möter våldsutsatta är att våld, kontroll och förtryck mot närstående ska upphöra samt att våldsutövaren ska ta ansvar för sina handlingar. Värmdö kommun har samarbetspartners som använder Alternativ till Våld (ATV) som erbjuder män, kvinnor och barn stöd och insatser både enskilt och i grupp.

För att tillgodose tryggheten och säkerheten hos våldsutsatta och ev. barn under den tid våldsutövaren går i behandling kan man använda sig av s.k. partnerkontakt, en arbetsmetod för att värna den våldsutsatta eller ev. barns säkerhet under den tid våldsutövaren går i behandling. Våldsutövaren behöver samtycka till en sådan kontakt.

I kontakt med en person som utövar våld mot sin partner kan frågan om ett alternativt boende för våldsutövaren tas upp. I kommunen *bör* våldsutövaren placeras i ett alternativt boende istället för den våldsutsatta och ev. gemensamma barn, i de fall det är möjligt. En bedömning av säkerheten för den våldsutsatta behöver ligga till grund för ett sådant beslut.

Uppföljning av insatser

Uppföljning av beviljad insats ska dokumenteras och följas upp av nämnden.³⁶ Detta är viktigt för att nämnden ska kunna undersöka om insatserna leder till förbättringar för den enskilde.

Särskilda grupper och förhållanden

Hedersrelaterat våld

Hedersrelaterat våld kräver särskild kompetens både när det gäller stöd till den våldsutsatta och förståelse för de sammanhang där denna typ av våld uppstår eftersom våldet ses som legitimt av kollektivet och andra släktingar kan vara förövare.

Att hantera en enskild som utsatts för hedersrelaterat våld enligt normala rutiner kan i vissa fall skada den enskilda ytterligare. Det är viktigt att en tidig och noggrann bedömning sker av skyddsbehovet – innan vårdnadshavaren kontaktas. Socialtjänstens kontakt med vårdnadshavare kan i sig självt utgöra ett hot mot den enskilda.³⁷

Vid placering av en ungdom eller vuxen i skyddat boende i annan kommun, bör information först hämtas in om det i den kommunen finns släktingar och/eller vänner som kan avslöja den nya adressen.³⁸

³⁵ Kap. 7 SOSFS (2014:4)

³⁶ Kap. 5 24§ SOSFS (2014:5)

³⁷ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

³⁸ www.hedersfortryck.se

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Värmdö kommun delfinansierar ORIGO, ett länsövergripande resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. ORIGO kan användas för konsultationer som stöd i arbetet i handläggningen av ärenden då de ofta är komplicerade och kräver speciell kompetens. De som vänder sig till socialkontoret kan också hänvisas till direkt till ORIGO för eget stöd under pågående utredning.

Regeringen har gett Länsstyrelsen i Östergötland i uppdrag att utveckla ett nationellt kompetenscentrum som ska samordna och stödja arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. De har bl.a. utbildningar, en nationell stödtelefon m.m. med stöd både till enskilda och till yrkesverksamma.

Läs mer:

- www.origostockholm.se
- www.hedersfortryck.se

Tolk

När en myndighet har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk enligt 13§ FL. Det är viktigt att tolken är neutral både i förhållande till den våldsutsatta och till våldsutövaren. Den våldsutsatta måste lita på tolken. Tolkens kön kan ha betydelse. Frågan om önskemål kan ställas. Det kan vara att föredra att anlita telefontolk i vissa ärenden.

Äldre, funktionsnedsättning eller missbruk

Andra grupper där utsattheten kan se annorlunda ut och stödinsatserna behöver utformas på ett annat sätt gäller:

- äldre personer
- personer med funktionsnedsättning
- personer med missbruksproblematik

Äldre samt personer med funktionsnedsättningar kan utöver att bli utsatt av en närstående även utsättas av anställda inom vård och omsorg men även av grannar i ett särskilt boende eller av deltagare i dagverksamhet. För äldre personer följer ofta ett ökat beroende av omgivningen, såväl av närstående som av personal. Själva beroendet är en riskfaktor i sig men också ansträngda vård- och omsorgsrelationer.

Personer med demenssjukdom är en riskgrupp för att utsättas för våld men kan också själva vara våldsutövare mot sina närstående.³⁹

Många personer med funktionsnedsättning är beroende av andra i sitt dagliga liv. Det handlar om vård, stöd och service utförd av nära anhöriga, personliga assistenter, färdtjänstchaufförer eller annan personal. Kvinnor med intellektuella och psykiska funktionsnedsättningar brukar

³⁹ Socialstyrelsen, Blånader och Silverhår, utbildningsmaterial om våld mot äldre (2014)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

nämnas som särskilt sårbara. När en myndighet har att göra med någon som är allvarligt hörsel- eller talskadad, bör myndigheten vid behov anlita tolk enligt 13§ FL.

Kvinnor i missbruk eller beroende befinner sig många gånger i livssituationer som ökar risken för att utsättas för våld, samtidigt som de kan ha svårare än andra våldsutsatta att få stöd och hjälp. Det är inte ovanligt att den våldsutsatta har problem på flera livsområden som gör att den våldsutsatta behöver stöd, behandling och vård.

I dessa fall måste den interna samverkan fungera bra, så att den våldsutsatta får det stöd och skydd som den behöver. Det kan kräva samhandläggning, dvs. att handläggare från olika enheter bedömer en våldsutsatt persons ärende utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden. Om det till exempel gäller en våldsutsatt kvinna med missbruks- och beroendeproblematik kan våldet och missbruket utredas parallellt och utmyнна i en bedömning av insatser för såväl våldsutsattheten som missbruket. I vissa fall kan insatserna vara gemensamma, i annat fall är det viktigt att de samordnas.⁴⁰

Läs mer:

- Socialstyrelsen, Blånader och Silverhår, utbildningsmaterial om våld mot äldre (2014)
- Socialstyrelsen, Sällan sedda, utbildningsmaterial om våld mot funktionsnedsättning (2011)
- Socialstyrelsen, Skylla sig själv? Utbildningsmaterial om våld mot kvinnor med missbruks- eller beroendeproblem (2011)

Enskilda med utländsk bakgrund

Flera svenska studier har visat att kvinnor med utländsk bakgrund utsätts för våld i större omfattning än kvinnor som har minst en förälder som är född i Sverige.⁴¹

Asylsökande

När nämnden får information om att person som är asylsökande kan vara utsatt för våld har nämnden enligt 2 a kap 1§ SoL det övergripande ansvaret att den våldsutsatta får hjälp.

Migrationsverket har dock ansvar för att bevilja logi, dagersättning och särskilt bidrag enligt 13§ LMA. Om nämnden bedömer att det är lämpligt kan Migrationsverket omplacera den våldsutsatta inom sin egen flyktingorganisation. I dessa ärenden ska samråd ske med Migrationsverket för att den våldsutsatta ska få det stöd och hjälp denne behöver.

Två-årsregeln

När en person har för avsikt att gifta sig eller inleda ett samboförhållande med en person som är bosatt i Sverige behöver denne vara gift i två år innan permanent uppehållstillstånd beviljas. Vid särskilda skäl kan undantag göras. Våldsutsatthet kan vara ett sådant särskilt skäl. Det är därför viktigt att noga dokumentera och genomföra utredningen sakligt då den

⁴⁰ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

⁴¹ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

kan användas som underlag för ett ställningstagande om den våldsutsatta ska få permanent uppehållstillstånd.⁴²

Skyddade personuppgifter

Nämnden ska fastställa rutiner för hur skyddade personuppgifter ska hanteras⁴³.

Sekretessmarkering

Sekretessmarkering är en varningssignal som sätts in i folkbokföringsregistret. I dagligt tal benämns detta för ”skyddad adress”. Den signalerar att det ska göras en noggrann prövning innan uppgiften lämnas ut. Skatteverket är den myndighet som beviljar sekretessmarkering i folkbokföringsregistret. En del personer som söker stöd hos socialtjänsten på grund av att de har utsatts för våld kan vara i behov av sekretess i form av skyddade personuppgifter. Handläggaren kan bistå med intyg till Skatteverket. Beslut gäller ett år i taget.⁴⁴

Kvarskrivning

Vid allvarliga förhållanden kan enskilda som tvingats flytta till kommunen ha en så s.k.. kvarskrivning på den gamla orten, ofta i kombination med sekretessmarkering. Kvarskrivning innebär att adress och ort vart den våldsutsatte befinner sig är hemlig. Kvarskrivning kan endast beviljas den som är utsatt för allvarliga hot eller förföljelse. Det är Skatteverket som beviljar kvarskrivning. Vid kvarskrivning är det svårt att spåra personen och i folkbokföringsregistret är den våldsutsatta och eventuella barn registrerade och skriven i den tidigare hemkommunen. Kvarskrivning gäller under tre år.⁴⁵

Fingerade personuppgifter

I särskilda fall kan en våldsutsatt person och dennes barn få byta identitet genom att använda andra personuppgifter än verkliga. Stockholms Tingsrätt fattar beslut om fingerade personuppgifter. Medgivande kan inte lämnas om tillräckligt skydd ges vid kvarskrivning och sekretessmarkering. Polisen är den som ansöker hos Tingsrätten. De med fingerade personuppgifter måste helt bryta med sin släkt och vänner. Polisen ansvarar för skyddet av dessa personer. Om de har behov av bistånd från Socialtjänsten, kan det vara Polisen som först kontaktar socialtjänsten för deras räkning.⁴⁶

Utredningar när någon av föräldrarna har skyddade personuppgifter

Vårdnads- boende- och umgängesutredningar:

När en förälder har skyddade personuppgifter är frågan dels vilken domstol som är behörig att ta upp ett mål om vårdnad, boende och umgänge, dels vilken nämnd som är lämplig att verkställa sådana utredningar. En förälder som har skyddade personuppgifter kan vid tvist i domstol göra en ”foruminvändning”, för var målet ska handläggas för att ärendet inte ska

⁴² 5 kap 3 § 3a §, 16 § (2005:716) UtIL

⁴³ 3 kap 5§ SOSFS (2014:4)

⁴⁴ www.skatteverket.se

⁴⁵ www.skatteverket.se

⁴⁶ www.polisen.se

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

handläggas i den domstol som har den egna hemvisten som upptagningsområde. Oftast handläggs sådana ärenden i Stockholms Tingsrätt. Det är rätten som fastställer hur en utredning ska bedrivas och har möjlighet att vända sig till nämnden för att samråda var utredningen ska genomföras.⁴⁷

Barnavårdsutredning:

Det är inte belyst i lagstiftningen var en barnavårdsutredningen ska göras om en förälder har skyddade personuppgifter då gemensam vårdnad föreligger. Om en förälder och ett barn är kvarskrivna i annan kommun kan det vara lämpligast att genomföra utredningen där. Det är inte lämpligt med gemensam vårdnad vid dessa situationer och nämnden behöver ta ställning till att göra en framställan om att överflytta vårdnaden enligt 5 kap. 2 § SoF.⁴⁸

⁴⁷ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

⁴⁸ Socialstyrelsen, Våld Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer (2016)

Beslutsdatum: 2018-05-22	Diarienummer: 2018VON/0050
Dokumentnamn: Riktlinjer mot våld i nära relationer	

Uppföljning

Riktlinjerna följs upp årligen av Vård- och Omsorgsnämnden.